

Cláí na Teorann

Máirín Mhic Lochlainn

Is iomaí sin scéal atá cloiste agus léite agam faoin drochbhail a cuireadh ar pháistí a rugadh do mháithreacha nach raibh pósta san am a d'imigh agus ar ndóigh an drochbhail a cuireadh ar na máithreacha freisin. Ach, tá scéalta eile nach bhfuil mórán cainte déanta fúthu fós, agus 'siad sin ná na scéalta a bhaineann leis na páistí a rugadh marbh, nó fuair bás gan iad a bheith baiste. Má fuair siad bás san ospidéal is deachar a rá cár cuireadh iad, agus má fuair siad bás sa mbaile cuireadh iad faoi chlaí na teorann nó i nDumhach na Leanaí.

Rinne Seán Leainde as Ros an Mhíl, go ndéana Dia trócaire air, clár dár teideal *Cláí na Teorann* ar Raidió na Gaeltachta faoi na páistí bochta seo agus labhair sé le roinnt daoine as ceantar Chois Fharraige, cuid acu as ceantar Ros an Mhíl agus cúpla duine eile as ceantar an Chnoic agus na hAille, agus ba é an scéal céanna a bhí acu ar fad *'go gcuirtí páistí nach mbíodh baiste faoi chlaí na teorann fadó go hiondúil, agus amanntaí eile i nDumhach na Leanaí'*.

Bhí scéal ag bean amháin faoi *'pháiste a cuireadh i lár na hoíche faoi chlaí na teorann. Thíos i mbosca bróga a cuireadh é.'* a dúirt sí. Agus chomh fada le na tuairm, *'ní raibh fios ar bith ag muintir an bhaile faoi'*.

De réir an scéil, 'sé an chaoi a leagtaí an cláí teorann idir dhá bhaile agus ansin chuirte an páistín a bhíodh istigh i mbosca bróg nó eile méid áithrid achair faoin talamh, agus bhiorófaí an cláí os cionn an choirp arís. Chomh maith leis seo, bhíodh Dumhach na Leanaí i mbailte áithride; tá ceann ar an seanbhaile i Ros an Mhíl, tá ceann ar an Lochán Beag agus ar an Púirín, agus go leor leor áiteacha nach iad. I nDumhach na Leanaí i Ros an Mhíl, tá clocha ag marcáil áiteacha inár cuireadh páistí áithride, ach níl cinnte an bhfuil cloch os cionn chuile chorp dá cuireadh ann.

'Sé an chaoi a dtuigimse an scéal, ná gur ghlac an seandream leis go mba mhallacht ó Dhia é go saolófaí páiste marbh nó go bhfaigheadh páiste bás sula mbaistfí é nó í. Chuile sheans go raibh baint aige seo leis an tuisceant a bhí ag Caitlicigh fadó ar Liombó, b'shin é an áit ina bhfágfaí duine go deo na ndeor – i bhfocla eile, ní raibh seans ag an gcorp sin dul go flaithis Dé choíchin. De réir dhlí na hEaglaise, ní fhéadfaí duine nach raibh baiste a chur i reilig choisricthe. Dá dtiocfá go purgadóir, bheadh go chuid peacaí maite duit uair éigin, nuair a bheadh do dhóthain airgid íoctha leis an eaglais le haifrinn a léamh ar shon d'anama. Ach níl Liombó anois ann, agus níl mé cinnte an bhfuil purgadóir ann nó as. Nár bhocht an bhail a chuir an Eaglais orainn agus chreid muid chuile rud a dúirt siad linn. Bheadh cláí na teorann cosúil le Liombó silim, an cláí idir dhá bhaile, liombó idir dhá shaol, agus gan seans dul thar teorainn i gceachtar den dá áit.

Seo rann beag a dúirt bean éigin ar an gclár faoi chlaí na teorann, faoi fhile éigin ar shín an sagart a sheaicéad chuige agus d'iarr air é bhaiste. Níl fhios agamsa cérbh é an sagart ná an file, agus níl fhios agam nach an oiread an raibh fhios ag an

mbean a dúirt an dán cérbh iad. Ach seo é an dán:

Baistim tú a linbh gan tóin gan ceann
Gan uisce, gan fuisce, gan fion, gan léann
D'ainm a linbh ní féidir a fháil
Ach gur olann tú a dathú is a d'fhás ar an gcaora bhán.

Tá fhios againn ar fad go bhfuil sé mar chleachtas ag Éireannaigh píosa magaidh a dhéanamh faoi rudaí tromchúiseacha agus gurb é seo an bealach atá acu le dul i ngleic le drochrudaí a tharlaíonn nó a dhéantar. B'fhéidir gurb é sin an chiall atá leis an rann thuas, ach ní ansin ach mo bharúilse.

Thugtaí baiste urláir do pháiste a bheadh lag nuair a bheirtí é nó í, ach dá mbeadh an páiste marbh ní dhéantaí é nó í a bhaiste ar chor ar bith, agus choinníte an scéal faoi rún. Labhair fear amháin a bhí ar an gclár *Cláí na Teorann* go raibh trí dheirfiúr leis curtha faoi chlaí na teorann, agus nach raibh fhios aige tada beo fúthu nó gur inis fear as an mbaile dó é, agus labhair bean eile a bhfuil beirt deirfiúr léi curtha faoi chlaí na teorann, agus bhí an scéal fúthu cloiste ag baile aicise.

Is dóigh go mbíodh náire ar na daoine nuair a bheirtí páiste marbh agus gurbh é sin an fáth go gcoinníte an breith faoi rún. Chuile sheans nach bhfeicfeadh aon duine an páiste sin ach amháin an bhean chabhrach agus fear an tí a mbíodh air an leanbh a chur. Ba bhocht an scéal é gan aon dabht agus chuile sheans nach bhfaigheadh an mháthair amharc ar bith ar an leanbh. Caithfear cuimhneamh go bhfuil ceisteanna le freagairt faoi céard a tharlaíodh do na páistí a rugadh marbh istigh san ospidéal? Seans nach mbeidh freagra na ceiste sin le fáil do deo. Seans freisin, gur gearr a bheidh fios ag na daoine cá bhfuil na cláí na teorann inár cuireadh a gcuid gaolta, ná ag cuid mhaith go bhfuil gaolta leo curtha i gcláí na teorann ar a mbaile féin.

Caithfidh muid cuimhneamh freisin nach mbíodh cead ag bean dul amach go ceann sé seachtainí tar éis bhreith an linbh nó, i bhfocla eile go dtí go mbíodh sí glanta. Ní bhíodh an mháthair i láthair ag baiste a páiste sna blianta sin nach an oiread. Má rugadh páiste in ospidéal baisteadh istigh san ospidéal é nó í agus má rugadh an páiste sa mbaile ba í an tseanmháthair nó an Cara i gCríost (caras críostaí) a thugadh an páiste chuig an séipéal.

Nach mór is fiú go bhfuil an saol athruithe!